

Allerød Lergrav

Forslag til plejeplan 2018-2023

FURESØ
KOMMUNE

Indhold

Indledning	2
Generelle forhold	4
Areal A – Dyrket mark og mindre søer	6
Areal B – Udyrket areal med overdrev og søer	8
Areal C – Dyrket mark og allé langs Hyrebakken	10
Oversigt over plejeforslag	11

Indledning

Allerød Lergrav er et fredet område beliggende i den nordligste del af kommunen, og består hovedsageligt af dyrkede marker mod nord og syd, som omkranser et stort overdrev og flere søer. Området er i dag en internationalt kendt geologisk lokalitet på grund af de geologiske lag, som har lagt navn til deres egen tidsperiode.

I perioden 1870-1970 udvandt Allerød Teglværk tegl i området, og derfra stammer navnet, Allerød Lergrav.

Geologen Vilhelm Milthers og botanikeren Nikolaj Hartz påviste i 1897, at der efter den sidste istid havde været en kortvarig varmeperiode, i dag kaldet Allerød-tiden. Ved at undersøge geologiske lag i lergraven fandt de, at der havde levet varmekrævende dyr som elsdyr og rener, og påviste hermed, at landet havde været isfrit i en relativ kort periode i den sidste del af istiden.

Lergraven er i dag tilkastet og aflejringerne fra Allerød-tiden kan ikke ses. Man kan dog stadig få fornemmelsen af landskabet i området, da Allerød Lergrav indgår i et større dødislandskab med mange småsøer og vandhuller, som strækker sig videre mod nord og nordvest.

Allerød Lergrav ligger i den nordligste del af kommunen, og fredningens afgrænsning kan ses nedenfor.

Fredningens afgrænsning er markeret med blå. Den sorte linje markerer kommunegrænsen.

I dag består området omfattet af fredningskendelsen af dyrkede marker, beskyttede overdrev og søer.

Baggrund for fredningen

Danmarks Naturfredningsforening fremsatte i august 2012 et fredningsforslag om at frede Allerød Lergrav. Begrundelsen var blandt andet at kunne formidle Allerød Lergravs kulturhistoriske spor fra den tid, hvor Allerød Teglværk udvandt teglværksler.

Fredningen af området blev endeligt vedtaget i juni 2016, efter at den oprindelige kendelse først blev hjemvist, og senere påklaget.

Fredningen har til formål, at sikre og forbedre de biologiske og landskabelige værdier i området, herunder områdets naturtyper og de rekreative kvaliteter, som området besidder. Herudover skal de kulturhistoriske og internationalt kendte geologiske kvaliteter bevares.

Fredningskendelsen fastlægger, at plejemyndigheden skal udarbejde en plejeplan for området. Plejeplanen kan blandt andet fastsætte bestemmelser om afgræsning og høslæt, og bestemmelser om fjernelse af eksisterende beplantning.

Ejerforhold og ansvarsfordeling

Alle matrikler omfattet af fredningen er privatejede.

Plejeplanens anbefalinger er vejledende og indebærer ikke en pligt til at gennemføre de foreslåede tiltag. Anbefalingerne er givet på baggrund af, hvor god plejemetoden er til at opnå målsætningen og opfylde fredningens formål.

Furesø Kommune kan som plejemyndighed vælge at udføre pleje på privatejede arealer i henhold til plejeplanens anbefalinger, men er ikke forpligtet til det. Naturplejen skal udføres uden udgift for lodsejeren.

For flere informationer om plejemetoder henvises til Furesø Kommunes hjemmeside, hvor de forskellige metoder er beskrevet.

Plejeplanens gyldighed

Plejeplanen har været i høring hos lodsejer og interessenter i perioden fra den 10. april til og med den 8. maj 2018. Planen er politisk behandlet i Udvalg for Natur, Miljø og Grøn Omstilling den 4. april 2018.

Planen skal revideres inden udgangen af 2023.

Indsamling af viden

I forbindelse med udarbejdelsen af denne plan har Furesø Kommune indsamlet viden fra blandt andet lodsejer, Danmarks Miljøportal og DOFBasen.

Derudover også informationer om blandt andet geologien i det oprindelige fredningsmateriale.

Plejeplanens opbygning og læsevejledning

Planen indledes med en generel beskrivelse af de landskabelige, geologiske og biologiske kvaliteter, området besidder. Herefter følger en gennemgang af hvert enkelt delområde med beskrivelse af den nuværende tilstand, plejemålsætning for området og derefter en anbefaling til pleje af området.

Sidst i planen findes en skematisk oversigt over plejeforslagene med omkostningsoverslag.

Generelle forhold

Overdrevet i Allerød Lergrav er et af kommunens mere artsrige overdrev og rummer flere sjældne plantearter. Landskabet omkring er præget af dødislandskab, med flere fredninger.

Områdeinddeling

Området omfattet af denne plejeplan er inddelt i tre overordnede delområder. Hvert delområde er derudover inddelt i en række mindre delområder. Disse omtales under hvert enkelt delområde.

De dyrkede marker mod nord og syd (delområder i område A og område C) beskrives ikke nærmere i denne plejeplan. Markerne indgår dog i plejeplanens afgrænsning, da der inden for områderne er flere beskyttede småsøer, og alléen langs Hyrebakken, som er nævnt i fredningsbestemmelserne.

Generelle fredningsbestemmelser

Arealernes drift

Driften af de dyrkede arealer kan fortsætte som hidtil, og der må gerne gødskes og sprøjtes.

Driften på de udyrkede arealer, skal fastholde arealerne som lysåbne. Der må ikke omlægges, tilplantes eller gødskes og sprøjtes.

Der må ikke bruges motoriserede både på søen, medmindre det sker i forbindelse med naturpleje.

Offentlighedens adgang

I forbindelse med fredningens gennemførelse skal der anlægges en trampesti i den nordlige rand af det udyrkede areal (det beskyttede overdrev). Stien skal skabe sammenhæng mellem området og det eksisterende

stiforløb i Sønderkov, øst for fredningsområdet. Offentligheden har ret til at færdes til fods på trampestien.

Ridning og cykling er ikke tilladt inden for fredningens afgrænsning.

Øvrige generelle forhold

Landskab og geologi

Landskabet i og omkring fredningsområdet er et karakteristisk dødislandskab skabt i afsmeltningssfasen i slutningen af sidste istid for omkring 16.000 år siden. Inden for fredningsområdet findes en issø-fladbakke i den østlige del og en lavning i den vestlige del, hvor den store sø er i dag.

Området ligger blandt flere fredede områder og mellem to skove med Sønderkov mod øst og Ravnsholt Skov mod vest. Fredningsområdets nordøstlige hjørne støder direkte op til fredningen af Allerød Sø og Kattehale Mose i Allerød Kommune, og skaber sammenhæng mellem denne fredning og Stavnsholtkilefredningen syd for Allerød Lergrav, ned mod Furesø.

Allerødtiden, den varmeperiode som lergraven har lagt navn til, viste sig at være en hændelse, som skete over hele jordkloden, og påvisningen af denne blev en milepæl i forskningen omkring store og pludselige klimaændringer. Denne forskning bliver mere aktuel i dag, dels på grund af den globale opvarmning, og dels forskningen, som forsøger at påvise netop de faktorer, som kan give ophav til pludselige klimaændringer. Fredningen af Allerød Lergrav er derfor vigtig for fremtidig formidling af området og tidsperioden.

Selve tidsperioden varede fra ca. 11.800-10.600 f.Kr., og sommertemperaturen var ca. 13-14 °C. Træer som birk var dominerende, men asp, enebær og røn forekom også. Landskabet var en blanding af store åbne områder og fremvoksende skove.

Biologi

Allerød Lergrav består i dag hovedsageligt af et stort område med overdrev og flere forskellige søer. Mod nord og syd ligger dyrkede marker.

Overdrevet er artsrigt og der vokser flere typiske overdrevsarter som vellugtende gulaks og mark-frytle, og mere sjældne planter som knoldet mjødurt og marktusindgylden.

I den store sø er der blandt andet observeret gråstrubet lappedykker, bramgås og svaner. De rødlistede fuglearter svaleklire og drosselrørsanger er også set i området. I flere af de mindre småsøer lever grøn frø.

Både den store sø og alléen i den sydlige ende af området er levested for flere arter af flagermus, som er bilag IV-arter og særligt beskyttede. Her er blandt andet set brun-, dværg-, trolde- og vandflagermus.

Rekreative interesser

Trampestien, som skal anlægges inden for fredningsområdet forventes anlagt i løbet af foråret 2018 afhængig af vejret. Der vil blive opsat piktogrammer med regler for færdsel i begge ender af den nyanlagte sti.

Generelle planlægnings- og beskyttelsesbestemmelser

Allerød Lergrav er en del af et regionalt værdifuldt geologisk område, udpeget i 2008, og er også udpeget som et værdifuldt landskab. Den nordlige del er også en økologisk forbindelse.

Området er en del af de ydre grønne kiler, som er regionale landskabs- og friluftsområder, der indgår i hovedstadsområdets fingerbystruktur. I de ydre grønne kiler skal anlæg placeres under hensyntagen til stedets landskabs-, natur- og kulturværdier.

Der er ikke fredskov inden for fredningens afgrænsning, men fredningen grænser mod øst op til Sønderkov, et fredskovsareal beliggende i Allerød Kommune.

Overdrevet og søerne i Allerød Lergrav er beskyttede efter naturbeskyttelsens § 3. Hvis der foretages tilstandsændringer i områder beskyttet efter denne lov kræver det en dispensation.

Areal A – Dyrket mark og mindre søer

Området udgør den nordligste del af fredningsområdet, og består af dyrket mark med flere småsøer. Området grænser op til en privat have, adskilt af et levende hegn.

A.1 Levende hegn og mindre sø

Beskrivelse

Delområdet består af et levende hegn og en enkelt mindre sø, hvoraf ca. halvdelen af søen ligger inden for fredningens afgrænsning. Det levende hegn består primært af hvidtjørn, og danner en naturlig grænse mellem det private haveareal og den dyrkede mark.

Søen (betegnet sø 202 [1]), bærer præg af stor næringstilførsel fra den omkringliggende mark. Den er relativt lysåben, mod øst er der dog et stort pilekrat, som vokser ud over vandfladen. Søen har relativt flade brinker, og der vokser flere vandplanter, blandt andet en stor mængde vand-pileurt. Grøn frø lever i søen, og bredderne er domineret af stor nælde og bittersød natskygge.

Plejemålsætning

Levende hegn med lysåben og lavvandet sø. Søen skal have almindelig vådbundsvegetation.

Plejeforslag

På sigt kan pilekrattet i den østlige del af søen tyndes ud for at skabe mere lys til søen.

A.2 Dyrket mark og mindre søer

Beskrivelse

Delområdet består af to mindre søer, omkranset af en dyrket mark. Både sø 340 og sø 341 er helt tilgroet. Sø 340 er domineret af tagrør og kærmysse, mens sø 341 er domineret af tagrør og dunhammer. Grøn frø er fundet i sø 341.

Langs den sydlige grænse af delområdet vil en trampesti blive etableret med et forløb langs grænsen til det udyrkede areal. Stien vil her møde de allerede etablerede stier i Sønderkov, øst for fredningen. Stien vedligeholdes af Driftsgården, og vedligeholdes efter den almindelige vedligeholdelsesstandard for Furesø Kommune.

Plejemålsætning

Lysåbne, lavvandede søer med almindelig vådbundsvegetation og ynglested for padder.

Plejeforslag

Både sø 340 og 341 kan med fordel renses for tagrør og dunhammer for at forhindre yderligere tilgroning.

Ved sø 340 kan en del af pilekrattet fjernes, enkelte skal dog blive stående.

Dunhammer og lysesiv i frossen sø.

Areal B – Udyrket areal med overdrev og søer

Et stort græsningsoverdrev med grupper af buske og træer dominerer i området sammen med en større sø. Overdrevet er i den nordlige ende kuperet, og danner mod nord en blandingszone mellem overdrev og den løvskov, som området grænser op til. Området er indhegnet og græsses i dag af heste.

B.1 Overdrev og sø

Beskrivelse

Delområdet omfatter både et beskyttet overdrev og tre beskyttede søer. Overdrevet afgræsses i dag af heste og er meget lysåbent. I den nordlige ende af delområdet er der blandt andet fundet overdrevsarter som vellugtende gulaks og mark-frytle, og på den mere flade del mod syd findes arter som hvid kløver, almindelig hønsetarm og hvid okseøje.

I den nordvestlige ende af delområdet findes et mere vådt område med to beskyttede småsøer (sø 203 og 204). Begge søer har en stor bestand af grøn frø, men er truet af tilgroning af pilekrat.

Den største af de tre søer, sø 207, rummer i dag de gamle geologiske lag fra Allerødtiden. I den vestlige ende af søen findes et mindre lavvandet område med

en bestand af frøer samt padderokker og flere arter af star, blandt andet håret star.

Der vokser en mindre klynge af japansk pileurt i det sydvestlige hjørne af sø 207.

Plejemålsætning

Lysåbent overdrev med sparsom opvækst af tjørn og andre buske.

De små søer skal være lysåbne og lavvandede, med almindelig vådbundsvegetation og ynglested for padder.

Plejeforslag

På den vestlige side af sø 207 kan der med fordel tynnes ud i tjørneopvæksten for at give plads og mere lys til bræmmen af star. Syd for tjørnen skal den japanske pileurt også bekæmpes.

På overdrevet skal der fortsat være afgræsning, man kan eventuelt forsøge med et mindre græsningstryk omkring søen.

Ved sø 203 og 204 skal en del af pilekrattet og de nåletræer, som ligger ved søerne, fjernes. Dette gøres for at søerne kan blive mere lysåbne og skabe et større, åbent vandspejl til gavn for vådbundsvegetationen.

B.2 Overdrev

Beskrivelse

Delområdet består af et beskyttet overdrev, men størstedelen af delområdet er i dag tilvokset med træer og buske, og er derfor en blandingszone mellem løvskov og overdrev. Mod nord er dog fundet overdrevsarter som mark-frytle og vellugtende gulaks.

Delområdet er en del af den store indhegning og afgræsses i dag af heste.

Plejemålsætning

Lysåbent overdrev med sparsom opvækst af tjørn og andre buske.

Plejeforslag

Der kan ryddes i opvækst af buske, især tjørn, for at forhindre tilgroning af overdrevet.

Delområdet skal fortsat afgræsses.

B.3 Overdrev

Beskrivelse

Det lysåbne landskab i delområdet består af et beskyttet overdrev. Den nordligste ende er den mest højtliggende og er meget kuperet, og er en del af issøfladbakken. Her er næsten ingen opvækst af tjørn og andre buske. Delområdet skråner ned mod sø 207, og på den sydvendte bakke bliver vegetationen mere høj, jo længere ned ad bakken man bevæger sig. Hvor bakken er mest stejl er der høj vegetation og en del tjørneopvækst. Bakken flader mere ud længere nede mod søen, hvor der igen er lav vegetation og næsten ingen tjørneopvækst.

Især den nordlige del af delområdet udgør det område inden for fredningskendelsens afgrænsning, som rummer de fleste overdrevsarter. Arter som mangeblomstret frytle, mark-frytle, vellugtende gulaks, mu-

se-vikke, almindelig kællingetand, græsbladet fladstjerne, håret høgeurt og gul snerre vokser her, og sommerfugle som citronsommerfugl og blåfugl flyver rundt. Der er også tidligere set sekspletet køllesværmer.

Plejemålsætning

Lysåbent overdrev med sparsom opvækst af tjørn og andre buske.

Plejeforslag

På det stykke af bakken, som er mest stejl, kan der med fordel ryddes opvækst af tjørn for at holde overdrevet lysåbent, og der kan tages høslæt for at mindske den høje vegetation.

Delområdet skal fortsat afgræsses.

Overdrev med opvækst af tjørn.

B.4 Løvskov

Beskrivelse

Delområdet består af blandet løvskov med arter som bøg, eg, ask og ahorn. Delområdet er en del af indhegningen, og der er tydelige spor efter heste, hvilket vil sige, at hestene også bruger dette delområde. Der ligger flere væltede og fældede træer i delområdet, som får lov at blive liggende, til gavn for biodiversiteten.

Plejemålsætning

Åben løvskov.

Plejekforslag

Væltede og fældede træer skal fortsat have lov at blive liggende.

Kuperet, lysåbent overdrev.

Areal C – Dyrket mark og allé langs Hyrebakken

Området udgør den sydlige del af fredningen, og består af dyrket mark og en allé.

C.1 Dyrket mark

Beskrivelse

Området beskrives ikke i denne plejeplan.

C.2 Alléen langs Hyrebakken

Beskrivelse

Alléen består af en grusvej med flere store og gamle ahorntræer langs vejen. Flere forskellige arter af flagermus observeret ved alléen, blandt andet dværg-, brun- og troldflagermus.

Plejemålsætning

Allé med træer af ahorn.

Plejeforslag

Træerne i alléen skal bevares, vedligeholdes og løbende suppleres. Der kan tyndes ud i opvæksten af ahorn ved siden af de store, gamle træer, hvis det bliver nødvendigt.

Oversigt over plejeforslag

Plejeforslag – éngangstiltag		
Delområde	Forslag	Anslåede omkostninger
A1	Udtynding i pilekrat i sø 202	10.000 kr.
A2	Oprensning af tagrør og dunhammer i sø 340 og 341	40.000 kr.
	Rydning af pilekrat i sø 340	10.000 kr.
B1	Udtynding i opvækst af tjørn ved sø 207	5.000 kr.
	Rydning af pil og nåletræer ved sø 203 og 204	10.000 kr.
B2 og B3	Udtynding af opvækst af tjørn	10.000 kr.
B3	Høslæt	5.000 kr.

Plejeforslag – tilbagevendende tiltag		
Delområde	Forslag	Kadence
B1, B2 og B3	Løbende udtynding i opvækst af tjørn	Løbende

Litteratur og henvisninger

1. Værløse Kommune (2002): Vådområder i Værløse Kommune. Teknisk Forvaltning, Værløse Kommune.

